

Anormalización lingüística na Administración de xustiza: un avance pendente

Con **un índice de normalización lingüística por debaixo do 25%**, a Administración de xustiza é, xunto con outras institucións estatais (a Axencia Tributaria, a Garda Civil ou a Policía Nacional), unha das administracións onde o uso cotián do galego é menor. Este dato cuantitativo provén dos **informes elaborados no ano 2007** polo Observatorio da Lingua Galega (<https://i.gal/38AUP>). Doce anos despois, e á falta de datos obxectivos máis recentes, observamos que a realidade non mudou demasiado.

Neste panorama case ermo podemos exceptuar **comportamentos illados de traballo en galego** e defensa do seu emprego con naturalidade na Administración de xustiza, principalmente por parte dos e das integrantes da Irmandade Xurídica Galega (<https://i.gal/KLT73>). Este colectivo leva tamén unha ducia de anos recoñecendo e visibilizando o traballo de xuíces, fiscais, letrados, avogados, procuradores e outros profesionais relacionados coa Administración de xustiza que asumiron o compromiso de desenvolver a súa actividade profesional “en galego, con todo o dereito”, como rezaba unha coñecida campaña de 1993.

O camiño percorrido ata hoxe

Logo dos primeiros momentos en que o galego foi lingua oficial e a lexislación lingüística nos permitiu usar o noso idioma nos xulgados e tribunais, desenvolvéronse varias **campañas de concienciación e información sobre dereitos lingüísticos**. Algunhas foron impulsadas pola Asociación de Funcionarios para a Normalización Lingüística (*O galego na Administración de xustiza* ou *Os papeis claros en galego, tes dereito*, ambas de 1990) e outras partiron da propia Administración autonómica (*En galego é de xustiza* en 1991 e *En galego con todo o dereito* en 1993)¹.

O Goberno autonómico tamén foi proporcionando paseniñamente **recursos** co obxectivo de facilitar o traballo en lingua galega e garantir os dereitos dos cidadáns. Estes primeiros *avances* centráronse en **accións formativas**, a través de cursos de lingua e de linguaxes de especialidade, e no **ámbito da corrección lingüística e a tradución**, coa creación de servizos lingüísticos para auxiliar a Administración de xustiza². Así mesmo, máis

adiante leváronse a cabo **outras accións**, como a **elaboración de recursos terminolóxicos**, entre os que destacan o *Dicionario xurídico galego* e os numerosos vocabularios especializados publicados polos servizos de normalización lingüística das universidades de Santiago de Compostela³ e da Coruña⁴, ou a **provisión e compilación de textos legislativos no noso idioma**, primeiro en papel e logo en formato electrónico. Neste grupo, cómpre salientar o recente portal Lex.gal (<https://www.lex.gal>), que nos permite consultar lexislación galega consolidada. Botamos en falta, porén, unha ferramenta semellante para a lexislación estatal traducida ao galego, que podemos consultar no BOE pero non en versión consolidada⁵.

Non debemos esquecer que tamén houbo **intentos de galeguizar os programas informáticos de tramitación procesual**, labor que infelizmente non deu froito a longo prazo. O programa que dispuxo de máis documentos en galego foi **Libra** no ano 2003, mais axiña foi substituído por **Minerva**; e a actual variante deste, **Minerva NOX** (nova oficina xudicial), carece de documentos en galego. Tampouco permite o traballo na nosa lingua **Fortuny**, a ferramenta informática que emprega o Ministerio Fiscal. Só o programa **Infogeg**, que se utiliza nos xulgados de paz e rexistros civís, foi completamente traducido tanto na interface coma na documentación. Con todo, quedou sen explotar a súa capacidade normalizadora con accións que favorecesen o uso preferente da versión en galego e, desta maneira, rachar coa inercia do traballo en castelán.

A necesidade de intervir na Administración de xustiza galega

Logo de máis de 35 anos desde a aprobación da Lei de normalización lingüística e cunha porcentaxe de emprego da nosa lingua claramente insatisfactoria neste ámbito, parece necesario intervir con **estratexias mellor planificadas e complementarias entre si**. Ata agora, fornecéronse recursos útiles (no campo da formación, da elaboración terminolóxica, do asesoramento lingüístico),

pero estes perden a súa eficacia por quedaren aspectos básicos sen abordar nin solucionar, o que é

¹ As últimas campañas deste tipo foron desenvolvidas polo Colexio de Avogados de Santiago de Compostela entre 2007 e 2009: *Fai xustiza coa lingua*, *Avogamos polo galego* e *Xustamente, en galego*.

² Estes departamentos creáronse entre 1989 e 1993 e consolidáronse no ano 2002, cando pasaron a formar parte da relación de postos de traballo da Consellería de Xustiza.

³ Colección de vocabularios asociada á campaña *Témoslle lei* (<https://i.gal/68240>), que abrangui un plan específico para aumentar a presenza da lingua galega na Facultade de Dereito, especialmente na docencia.

⁴ Na colección “Profesionaliza a túa lingua” (<https://i.gal/dCPTM>).

⁵ A intranet da Administración de xustiza galega si dispón dalgúns textos legislativos estatais en versión consolidada, mais aínda non están dispoñibles fóra desta rede interna.

sintomático dunha falta de planificación das medidas adoptadas.

O **recurso máis demandado** polos operadores xurídicos é un **programa de tramitación que permita traballar en galego** polo menos coas mesmas facilidades con que o funcionariado realiza o seu labor en castelán⁶. Nin Minerva NOX nin Fortuny teñen modelos de documentos en galego e a única maneira de introducir textos na nosa lingua nestas aplicacións informáticas é mediante tácticas rudimentarias que implican unha carga extra de traballo para o persoal da Administración de xustiza. Sen facilidades para traballar en galego, os cursos de lingua e de linguaxe xurídica non chegan a repercutir nun maior uso do noso idioma na Administración de xustiza, pois o alumnado carece de oportunidades para utilizar eses coñecementos no labor cotián. Tampouco teñen o impacto esperado os recursos terminolóxicos existentes ou a lexislación dispoñible en lingua galega: a ausencia de inercias de traballo en galego condénanos ao descoñecemento ou á irrelevancia.

O Plan xeral de normalización da lingua galega

A pesar de non haber unha planificación clara á hora de abordar desde a Administración autonómica a extensión do uso e do prestixio da lingua no eido xudicial, si contamos deste hai case 15 anos cun documento base para actuar de forma planificada: o **Plan xeral de normalización da lingua galega (PXNLG)**, aprobado no Parlamento de Galicia o 22 de setembro de 2004 e cuxas principais medidas para o ámbito xudicial aínda non foron executadas. Este documento marco para a planificación lingüística desagrega a intervención en **tres sectores transversais** (dereitos lingüísticos, novas tecnoloxías e implementación do corpus) e en varios **sectores verticais**, dos cales o primeiro é a Administración. Dentro deste, delimitase en terceiro lugar a **área específica da Administración de xustiza**.

Os **obxectivos xerais** establecidos no PXNLG para a **área da Administración de xustiza** son:

- Conseguir que a todo cidadán se lle ofrezca

.....

⁶ Sería recomendable que os programas en galego tivesen un plus de calidade (máis sinxelos, claros e fáciles de manexar, con mellores formularios, cun funcionamento máis seguro), pois poderían favorecer que o funcionariado optase pola versión en galego por defecto e aumentar a visibilidade da lingua no traballo cotián.

a **opción a ser atendido en galego** e, se o desexar, **que todas e cada unha das partes do proceso se desenvolvan nesta lingua**.

- Garantirles a **capacitación lingüística** a todas as persoas que traballan na Administración de xustiza, de xeito que ao cidadán lle sexa doado exercer os seus dereitos lingüísticos.
- Propiciar o mesmo espírito de respecto á opción lingüística dos cidadáns por parte dos membros dos colexios oficiais de notarios e avogados no exercicio das súas funcións.

Así mesmo, son **obxectivos específicos** que fixa o PXNLG:

- Introducir o **galego como lingua normal de traballo da Administración de xustiza** en Galicia.
- **Mellorar a disposición dos funcionarios cara ao uso do galego**, así como a súa capacitación.
- **Actualizar os recursos técnicos** para facilitar o traballo en galego dos funcionarios.
- **Eliminar calquera traba** para exercer con naturalidade o dereito lingüístico por parte dos cidadáns.

Finalmente, para acadar estes obxectivos, no PXNLG propónse as seguintes **medidas**:

1. **Elaborar un programa de normalización específico**, en colaboración co Ministerio de Xustiza, e establecer un órgano de referencia.
2. Establecer **normas xerais e uniformes sobre capacidade lingüística** esixible nos procesos de acceso á función xudicial e no desempeño desta función.
3. Establecer **programas de formación** nos que se incorpore a capacitación lingüística, a cultura galega e o réxime xurídico do uso das linguas.
4. Fomentar o uso do galego por medio de **medidas de promoción profesional e prestixio** dos funcionarios que a vaian usando.
5. Verter ao galego os **programas informáticos de xestión** e os **formularios de uso cotián** e **garantir a súa presenza en todos os órganos xudiciais de Galicia**.
6. **Elaborar materiais terminolóxicos** por medio de convenios de colaboración con servizos, empresas ou organismos especializados e establecemento de circuitos para difundilos.
7. Favorecer a implantación do galego na docencia universitaria de 1º e 2º ciclo de Dereito, así como o uso na formación continuada non universitaria.

8. Diseñar **campañas de información sobre os dereitos lingüísticos** dos cidadás nas súas relacións coa Administración de xustiza.
9. Establecer que nos tribunais de xustiza, antes do inicio de calquera procedemento, se pregunte de oficio cal é a **lingua habitual do cidadán** e que esa sexa a **lingua de toda a actuación**, tanto oral coma documental.

De todas estas medidas, ata agora só se levaron a cabo con éxito relativo a terceira (capacitación lingüística) e a sexta (materiais terminolóxicos, lexislación en galego), alén de colaboracións puntuais da Administración autonómica e as universidades para mellorar a situación da lingua no currículo das facultades de dereito, o que corresponde á medida sétima. Porén, están pendentes as medidas que complementan as anteriores, que ademais deben estar inseridas nunha **planificación coherente e**

progresiva que permita romper coas inercias de traballo en castelán e asentar modelos facilitadores do exercicio profesional en galego.

De feito, esta planificación está xa prevista na primeira medida do PXNLG: a elaboración dun **programa de normalización específico para este ámbito**, tendo en conta a todos os operadores xurídicos e involucrando o Ministerio de Xustiza. Coherentemente, as características da Administración de xustiza fan imprescindible a implicación e a colaboración da Administración do Estado, que debe axudar a Administración autonómica no exercicio das competencias en política lingüística, eliminando obstáculos e abordando a regulación dos usos lingüísticos desde unha perspectiva de **respecto e garantía da pluralidade lingüística**. Nese programa pendente de elaborar deberán estar todas as medidas do PXNLG que aínda botamos en falta (programas informáticos, regulación de perfís e usos lingüísticos, promoción do coñecemento e do exercicio dos dereitos lingüísticos) e outras que conxuntamente acorden os operadores xurídicos co obxectivo de mellorar o uso e o prestixio do galego nos nosos xulgados e tribunais.

En definitiva, é tempo de comezar a traballar de forma máis planificada no ámbito da xustiza se queremos que os avances non sexan só responsabilidade dun número de persoas esforzadas e comprometidas coa lingua, senón o froito colectivo da colaboración entre as administracións e os operadores xurídicos.

Anxos Sobriño Pérez

Lingüista na Audiencia Provincial de Pontevedra

As partes...
constitúense ou
persónanse?

Toma nota!

En galego non existe a forma **personarse (cast.)*, xa que logo, empregaremos outras solucións léxicas en función dos contextos posibles.

Co significado xeral de 'aparecer nun lugar ou perante alguén', dispoñemos dos verbos **presentarse ou comparecer**.

"***Personouse** no despacho para recibir asesoramento xurídico."

"**Presentouse/Compareceu** no despacho para recibir asesoramento xurídico."

No eido do dereito procesual, co significado 'converterse en parte nun procedemento xudicial', en galego úsase o termo **constituirse en parte**.

"A citación dos interesados que estean xa **constituídos en parte** nas actuacións farase por medio do procurador. Os que non estean **constituídos en parte** serán citados persoalmente, se a súa residencia é coñecida. Se non o é, serán chamados por edictos, conforme o disposto no artigo 164." (Artigo 783.3 da LAC, en suplemento do BOE en galego núm. 2 do 05.02.2000)